

A jövő tudósai

BEVEZETŐ

Tisztelt Olvasó!

A kutatók utánpótlásával – fiatal tudósokkal foglalkozó melléklet huszonegyedik számában elsőként *Kormos Dénes* országgyűlési képviselő foglalja össze a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei tehetséggondozó hálózat példaszerű működését. Ezt követően *É. Kiss Katalin* és *Péntek János* akadémikusok számolnak be az erdélyi „Fogadj örökbe” tehetségmentő programról. Végezetül pedig az

Aranyelme Tehetséggondozó Egyesületet mutatja be *Szűcs Imre*, az egyesület elnöke. Kérjük, ha a nők tudományban betöltött helyzetével vagy az ifjú kutatókkal kapcsolatos témában bármilyen vitázó megjegyzése, vagy javaslata lenne, keresse meg a melléklet szerkesztőjét, Csermely Pétert a csermely@puskin.sote.hu e-mail címen.

Csermely Péter
az MTA doktora

(Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani Intézet)

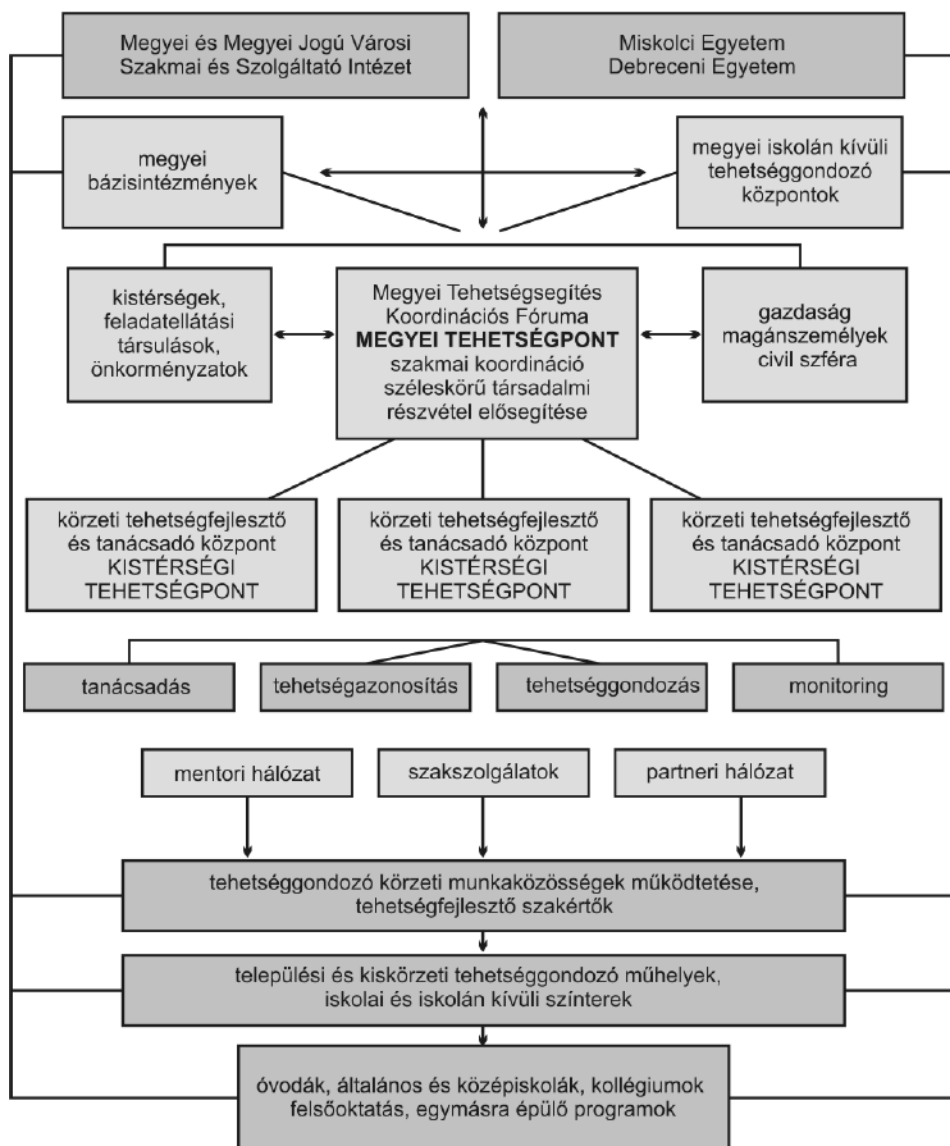
A TEHETSÉGGONDOZÁS TÉRSÉGI HÁLÓZATI PROGRAMJA BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYÉBEN

A tehetséggondozás Borsod-Abaúj-Zemplén megyei hálózati programjának bemutatása előtt célszerűnek tartjuk, hogy kiemeljük annak a komplex feltételrendszernek néhány elemét, melyek alapvetően meghatározták a hálózat kialakításának tartalmi és szervezeti kereteit. A megye településszerkezetére jellemző az aprófalvas térségek túlsúlya. A 357 településből 138-ban a lakosságszám nem éri el az ötszáz főt, 81 községben ötszáz és ezer közé tehető a lélekszám. A kisiskolákban komoly nehézségeket okoz a szakos ellátás, a speciális fejlesztőmunkába bevonható szakemberek alkalmazása. Egyre növekszik azon tanulók száma, akik a szociokulturális hátrányok, il-

letve a részképesség hiányosságok miatt szakszerű segítséget igényelnek. A kisiskolák finanszírozási nehézségeiből adódóan a szakemberhiány mellett nehezen biztosíthatók azok az órakeretek, amelyek a jó képességű, tehetség-ígéretnek tekinthető tanulók fejlesztését szolgálják. Külön probléma az iskolai teljesítményben közvetlenül nem mutatkozó, illetve az akadályoztatott tehetségek felkutatása, fejlesztése. Számukra egy ilyen program az egyik leghatékonyabb esélyjavító tényező lehet.

Mindezek alapján a tehetségkutatást, tehetségsegítést nem csupán egy összetett pszichológiai-pedagógiai problémaként, hanem valódi társadalmi szükségletként értelmeztük. A térség versenyképességének fokozása szempontjából is meghatározónak tekintettük a meglévő képesség és tehetségpotenciál feltárását, segítését és hasznosulását. Láthatóan ez egy olyan összetett, többtényezős feladat, amiben az oktatási rendszer fontos szerepet kap,

A HÁLÓZATI PROGRAM FELÉPÍTÉSE ÉS MŰKÖDÉSE

de eredményes megoldás csak szélesebb társadalmi részvétellel lehetséges.

A hálózati program kiépítésének folyamatában melyek voltak azok az előzmények, amelyekre építeni lehetett? Fontos alapértéknek tekinthetjük, hogy a pedagógusok részé-

ről nagy volt a program iránti érdeklődés, motiváltság, valamint komoly együttműködési szándékot tapasztaltunk az iskolán kívüli partnereknél is. Jól lehetett építeni a társulásokra és a kultúráközvetítés intézményeire, szervezeteire (tizenkét közoktatási feladatel-

látási társulás), valamint a civil szférára. Fontosak voltak a már működő programok, amelyek multiplikáló szerepére feltétlen számítani lehetett. Ezekből kiindulva, az egész megyét átfogó háttérkutató tapasztalatait is hasznosítva, 2003-ra épült ki a hálózat alrendszer. A működés anyagi erőforrásaihoz a megyei önkormányzat, Miskolc városa és Megyei Köznevelési Közalapítvány nyújt támogatást. Ezenkívül pályázatok, önkormányzatok és egyedi adományok is hozzájárulnak a működés feltételeihez. A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei tehetséggondozó hálózati programhoz tíz térségi decentrum negyvenhárom intézménye csatlakozott, ahol 72 műhelyben 1030 tanuló fejlesztése folyik.

Minden szakmai program esetében fontos a megfelelő tudományos háttér biztosítása. Esetünkben két felsőoktatási intézmény, a Debreceni Egyetem Pedagógiai és Pszichológiai Tanszéke és a Miskolci Egyetem Neveléstudományi Tanszéke támogatja a hálózat-építő munkát. Elsősorban háttérkutatókban, tehetségek azonosításának segítségével, a képzésben és továbbképzésekben számítunk ezekre a szaktanszékekre.

A **Megyei Tehetségfejlesztési Koordinációs Fórum** kettős feladatot lát el. Egyrészt a szakmai és szakszolgálati intézményeken keresztül közvetíti a hálózat felé szakmai jellegű szolgáltatásait:

- módszertani segítség
- képzések szervezése
- programfejlesztés–koordináció
- információs bázis, nyomon követés.

Másrészt a program társadalmi elfogadottságának, támogatottságának erősítése érdekében minél több együttműködő partner bevonására törekszünk.

A hálózatépítésben meghatározó szerepük van a körzeti tehetségfejlesztő és tanács-

adó központoknak (decentrumok – kistérségi tehetségpontok). Ezek általában lefedik a kistérségi társulásokat. Feladataik:

- a kistérségi tehetséggondozó munkaközösségek segítése
- tanácsadás pedagógusoknak és szülőknél
- közreműködés a tehetségazonosításban
- iskolán kívüli partnerek bevonása, mentori hálózat építése
- a tehetséggondozó műhelyek támogatása, módszertani segítése
- monitorozás, a programban résztvevők követése
- komplex tehetségfejlesztő szaktáborok szervezése.

Valamennyi decentrumban dolgozik pszichológus és tehetségfejlesztési koordinátor.

A hálózat legfontosabb gyakorlati elemei a **települési, kiskörzeti tehetséggondozó műhelyek**. Azok a műhelyek kapnak támogatást, ahol egy-egy műveltségi vagy szakterületen komplex képességfejlesztést valósítanak meg. Az évközi műhelymunkához önismereti programok és nyári táborok kapcsolódnak. A műhelyeknél további feltétel, hogy a maximum tizenöt fős csoportból 50 % lehet a székhely intézmény tanulója.

A **bázisintézmények** olyan közoktatási és közművelődési intézmények, amelyek egy vagy több tehetségterület fejlesztésében gazdag tapasztalatokkal rendelkeznek. Ebből adódóan a gyakorlati módszertani tapasztalatok átadásában, szaktáborok szervezésében, mentorálásban számítunk rájuk.

Folyamatosság, egymásra épülés. A hálózati program az óvodától indulva több iskolafokon – korosztályon – át az egyetemig terjed. Felépítésében jól illeszkedik a Magyar Génius Integrált Tehetségsegítő Program célkitűzéseire. A folyamatosság mellett fontos az egymásra épülés, a résztvevők nyomon köve-

tése, orientálása. Szeretnénk elérni, hogy minél több tehetségigéretből legyen megvalósuló tehetség, és minél több tehetséges fiatal kerüljön régióink felsőfokú intézményeibe. Reménykedünk abban is, hogy a tehetségek

segítése a megyénkben és az országban is valódi társadalmi üggyé válhat.

Kormos Dénes

szakpedagógus, országgyűlési képviselő
kormoton@t-online.hu

„FOGADJ ÖRÖKBE”

Tehetségmentő program Erdélyben

Európa keleti felében, különösen pedig a kisebbségi oktatásban kontraszelekciónak hatása van annak, hogy az oktatási fokozatokon fölfelé haladva a tanulás egyre inkább próbára teszi a családok anyagi teherbírását. Sok és egyre több tehetséges fiatal többszörösen hátrányos helyzete miatt kénytelen abbahagyni tanulmányait. Ennek következménye az, hogy egy korábbi adat szerint *az erdélyi falusi magyar gyerekeknek csak 5 %-a érettségizik. Az 1992-es népszámláláskor a magyarság felsőfokú iskolázottság tekintetében a 9. helyet foglalta el Románia nemzetiségei között. A helyzet azóta sem változott meg gyökeresen, ha az oktatás lehetőségei bővültek is, és szelleme szabadabbá is vált. Nagyon sok erdélyi falusi családnak – különösen azoknak, amelyek több gyermeket nevelnek, amelyeket munkanélküliség vagy betegség sújt, vagy ahol csak egy szülő van – nem telik rá, hogy gyermekeiket középiskolába járassák, vonat- vagy autóbuszbérletüket, kollégiumi díjukat kifizessék. A szórványokból származó gyermekek elkallódásához a román nyelvi, kulturális környezet, a magyar iskola messzesége, a falusi iskolák és a szórványoktatás alacsonyabb színvonala is hozzájárul. Az iskolázatlan falusi szülők körében kicsi a tanulás presztízse, a tudás értéke; sokuk előtt nem világos, hogy az európai versenyhelyzetben a 8–10 osztályt végzett fiataloknak nagyon nehéz lesz helytállniuk; többségükre munkanélküliség vagy segéd-*

munkás lét vár. A továbbtanulást akadályozó tendenciák a romániai magyar nemzeti közösség jövőjét is veszélyeztethetik.

A „Fogadj örökbe” tehetségmentő program, amelyet **erdélyi és magyarországi egyetemi tanárok kezdeményeztek 2003-ban**, ezen a helyzeten szeretne enyhíteni. A program keretében magyarországi magánszemélyek nyújtanak ösztöndíjat tehetséges szegény sorsú erdélyi falusi magyar fiataloknak. A támogatók hozzájárulása havi 5000 forint. Minden tanulónak két-két támogatója van. A támogató megkapja támogatottjának nevét, címét, fényképét, és félévenként beszámolót kap támogatottjának iskolai előmeneteléről is. Azt a támogató maga dönti el, hogy személyes kapcsolatba kíván-e lépni az általa támogatott gyerekkel. Sok személyes kapcsolat kialakulásáról tudunk; ezek is fontosak lehetnek a szórványhelyzetben gyakran izolálódó, magyar anyanyelvüket, kultúrájukat csak nehézségek árán fenntartó családok számára.

A program működtetését a magyarországi Baptista Szeretetszolgálat vállalta magára, beillesztve már létező „Fogadj örökbe!” programjába. Ugyanakkor a tehetségmentő akciónak nincs semmiféle felekezeti vonatkozása. A Szeretetszolgálat végzi a támogatók toborzását, valamint a támogatások összegyűjtését és Romániába való átutalását.

Az ösztöndíjasok kiválasztása pályázat útján történik. A pályázatok meghirdetésére, értékelésére, az ösztöndíjasokkal való kapcsolattartásra Kolozsváron létrehoztuk a Nyilas Misi Tehetségtámogató Egyesületet. Ma már